

**ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS MOKSLO IR INOVACIJŲ SKYRIAUS
VYR. SPECIALISTĖS JUSTINOS VAIŠVILAITĖS
KOMANDIRUOTĖS Į BELGIJĄ**

ATASKAITA

2019-05-06 Nr. 3PR – 47

1. Komandiruotės tikslas: dalyvauti Centrinės ir Rytų Europos BIOEAST iniciatyvos valdybos posėdyje ir Nuolatinio žemės ūkio tyrimų komiteto (SCAR) bioekonomikos strateginės darbo grupės (BWG) ir BIOEAST rengiamame antrajame seminare bioekonomikos politikos rėmimo priemonės tema.

2. Komandiruotės trukmė: 2019 m. gegužės 2–3 d.

3. Komandiruotės vieta: Briuselis, Belgija.

4. Komandiruotės finansavimas: komandiruotės išlaidos apmokamos iš ŽŪM lėšų.

5. Atlikto darbo komandiruotėje rezultatai.

Š. m. gegužės 2 d. Slovakijos nuolatinėje atstovybėje Briuselyje vyko Centrinės ir Rytų Europos BIOEAST iniciatyvos (Initiative for Knowledge-based Agriculture, Aquaculture and Forestry in the Bio-economy) valdybos posėdis.

BIOEAST generalinis sekretorius Barna Kovacs pažymėjo, kad BIOEAST buvo matoma Bukarešte balandžio 2-3 d. vykusioje aukšto lygio konferencijoje bioekonomikos tema, tikisi, kad išvados bus pateikiamos neformaliai ŽŪŽT ministrų susitikimui birželį. Kaip BIOEAST generalinis sekretorius Barna itin dažnai kviečiamas į įvairias konferencijas pristatyti iniciatyvos, reikia visiems būti aktyviems, kadangi sudėtinga vienam visur spėti, tad prašo kitų šalių atstovų kai kuriuose renginiuose vietoj jo pristatyti BIOEAST. Balandžio 11-12 d. Vienoje vyko Europos kaimo plėtros tinklo renginys, Barna pristatė BIOEAST nedidelėje bioekonomikai skirtoje sesijoje.

Barna pranešė, kad mokslinių tyrimų ir inovacijų programos šešėliniuose komitetuose jau prasidėjo diskusijos apie „Europos horizontas“ strateginį planavimą, didžiąsias tematikas. Dar ne viskas nuspręsta, galima papildyti šias tematines grupes, gali atsirasti švietimo ir įgūdžių stiprinimas. Kitiškai svarbus koordinatoriaus vaidmuo, itin svarbu, kaip mes savo šalyse perduodame informaciją. 8 partnerystės sritys jau nuspręstos. Lieka klausimas – ar į Rytų ES šalis atsižvelgs, ar galim įtraukti savo poreikius į jau sudėliotas temas? 27 punktus – dirvožemis iš ūkininko pusės. Reikia spausti įtraukti savo poreikius, svarbu, ką įtraukiam į BIOEAST tematines grupes, kas galėtų apgalvoti temas. Paprašė kolegų pristatyti BIOEAST tematinį darbo grupių nuveiktus darbus.

1. **Tvaraus derlingumo ir agroekologinio intensyvinimo darbo grupė** (koordinuoja HU). Pristatė Vengrijos privataus nedidelio – Vengrijos ekologini žemės ūkio mokslinių tyrimų institutas (15 tyrėjų) direktorė Dora Dexler. Vengrija stipri valgomųjų produktų ir daržovių auginimo srityje. Paminėjo, kad palaiko glaudų bendradarbiavimą su ūkininkais – turi tinklą. Pakvietė prisijungti Vengrijos žemės ūkio ministeriją. Ši tema sulaukia didžiulio ES dėmesio, ja domisi Prancūzija. Vengrai ragina tapti grupės nare ir mobilizuoti suinteresuotuosius subjektus (*stakeholders*), norima parengti strateginę mokslinių tyrimų ir inovacijų darbotvarkę (SRIA), bet pirmiausiai reikia užbaigti įgaliojimus (*terms of reference* – ToR), padėtų nustatytas terminas. Vengrija taip pat dalyvauja bioenergijos ir miškininkystės grupėse.

Pasakarnos, miškininkystės ir bioenergijos grupės jau turi įgaliojimus. Artimiausiu metu bus atsiustas Slovakijos valstybės sekretoriaus raštas su prašymu pateikti kandidatūras į BIOEAST tematines darbo grupes iki tam tikro termino, reikia kuo greičiau, dar iki vasaros.

Jei nariai jau yra, turi diskutuoti apie įgaliojimus, turėti rezultatus (*deliverables*), ką artimiausiais metais norima pasiekti. Taip ministerijos ir institutai matys, ką ir kodėl turi daryti.

Tematinių darbo grupių susitikimai vyks kaip SCAR darbo grupių – gali būti mažiausiai 4-5 susitikimai per metus, išlaidas mokės pačios valstybės. BIOEASTsUP projektas gali padengti labai nedidelę dalį, tad pačios institucijos turės skirti lėšų. Į tematinės darbo grupes reikia žiūrėti kaip į investiciją į ateitį. Miškininkystės grupė susitikimo kaštus padengė Čekijos institutas. Kai kurie klausia, gal laukiam BIOEASTsUP lėšų. Barna – kiekviena tematinė grupė gali turėti temas kitų metų darbo programoms (visų grupių). EK jau pradėjo diskusijas apie partnerystes.

Barna paminėjo, kad buriamas konsorciumas rengti koordinavimo ir paramos veiksmo (coordination and support action – CSA) projektą „Horizonto 2020“ SC2 agroekologijos tema, tai pasirengimas partnerystei. Žinoma, kad tai bus FACCE JPI vadovaujamas konsorciumas, kuriame dalyvaus FR, DE, NL ir NO, o koordinuos prancūzų institutas INRA. BIOEAST yra pakviestas įsijungti šiam kvietimui (2 mln. eurų vertės), tai greičiausiai bus mažas konsorciumas. Paprastai CSA sudaro tik 4-5 nariai, nes tai tik koordinavimo veikla. Dalyvautų BIOEAST agroekologinio intensyvinimo tematinė grupė. SCAR neturi agroekologijos grupės, turi ieškoti patys renginių, kuriuose galėtų surengti diskusijas ta tema. Agroekologijos klausimai dar neapibrėžti Vakarų Europoje, tik Prancūzijoje. Būtina suburti ministerijas ir tyrimų institutus. Birželį ir rugsėjį bus seminarai CSA parengti. Vieni patys rengti projekto negalime, dar nesame tiek matomi.

Agroekologijos galimos temos – kenkėjų kontrolė, drėkinimo sistemos, neonikotinoidai. Būtinai labai konkretūs politiniai klausimai, kurie svarbūs vadovams, kad būtų matomi „Europos horizontas“ programoje. Temas galima siūlyti iki gegužės galo.

2. **Bioenergijos ir biomedžiagų tematinė grupė.** Pristatė kroatai, akcentavo atliekų vaidmenį ir naują pridėtinę vertę sukuriančių produktų gamybą. Pristatė įgaliojimų tekstą, tikslas – didinti bioenergijos naudojimą (medienos liekanos, šiaudai), siekti, kad Vidurio ir Rytų Europos ūkininkas būtų gaminantis vartotojas. Barna – į agroekologijos ir bioenergijos grupes galima siųsti kelių ministerijų ir institutų atstovus, nes temos apima kelias sritis.

3. **Miškininkystės tematinė grupė.** Prahoje balandžio 4-5 d. vyko grupės susitikimas, aptarė strateginę mokslinių tyrimų darbotvarkę, kodėl svarbu ją turėti. Visų dalyvių prašė pristatyti miškininkystės padėtį šalyje. SK koordinuojamos grupės susitikime dalyvavo 7 šalių atstovai. Atsiųs susitikimo trumpą ataskaitą. Yra su bioenergijos grupe sutampančių temų. Daliai žmonių labiau rūpi pramonės aspektas, kitiems – aplinkosaugos.

4. **Maisto sistemų grupė.** Dirvožemio ir maisto veiksnių grupė (angl. *Cluster*), rengiama misija, neaišku, ar bus atskiros dirvožemio ir maisto misijos. „Coca-Cola“ ir „Nestle“ nori kurti didelę partnerystę maisto srityje, joje dalyvaus privatus maisto pramonės sektorius, padengs maisto sistemas. BIOEAST ministerijos dar netaiko sistemomis paremto požiūrio į maistą, būtinas suderintas požiūris. PL koordinuojama grupė parengė pirmą įgaliojimų projektą, dalyvaus SCAR maisto sistemų grupės ir BIOEASTsUP konsorciumo atstovas. Barna patarė paskaityti „Horizontas 2020“ paskutinę maisto sistemų darbo programą. RO atstovai pastebėjo, kad maisto sistemos yra labai plati tema, gal būtų aktualu siaurinti iki dvigubų standartų, dvejetainos kokybės. Būtina politiniu lygmeniu nustatyti, kas svarbiausia. Dvigubi standartai yra didžiulė problema Rumunijoje, sprendžiama premjero lygmeniu. Barna siūlo grupėms turėti kelis pirmininkus.

5. **Gėlo vandens bioekonomikos grupė.** Estijoje, Tartu gegužės 8-9 d. susitinka SCAR FISH darbo grupė. EE pasisakys po susitikimo apie grupės veiklą ir įgaliojimus. Barna teigia, kad galima bandyti eiti per 7 veiksnių grupės intervencines sritis ir pasidaryti gėlo vandens programą.

Aptartas pasirengimas Slovakijoje gegužės 8-10 d. vyksiančiam BIOEAST šalių žemės ūkio ministrų susitikimui. Nemažai švietimo ministerijų nesuprato bendros deklaracijos tikslo, nėra pratę

prie tokių deklaracijų, ilgai vyko diskusijos. Tikslas – pristatyti ją neformalioje ŽŪŽT Taryboje birželį ir kitų klausimų sekcijoje Konkurencingumo taryboje gegužės 28 d. FR ministras susitikime dalyvaus tik dvejopos kokybės maisto ir miškininkystės temomis. Daug klausimų sulaukta dėl ateities finansinių įnašų į BIOEAST veiklą (be PSF ir BIOEASTsUP lėšų). Vyriausybės turėtų planuoti finansinius įnašus, jei nori gauti lėšų iš „Europos horizonto“ partnerysčių. Diskutavo, kad gal reikėtų įvairiose šalyse daryti susitikimus, įtraukti kitas ministerijas.

BIOEAST valdymo struktūros dokumento parengimas. PL – žemės ūkio ministerija nusprendė steigti bioekonomikos darbo grupę su stakeholders. Dokumente kalbant apie nacionalinius BIOEAST hub'us, ar reikia minėti kitas ministerijas? Nuspręsta, kad nereikia susiaurinti tekste iki žemės ūkio ministerijų, kad būtų galima įtraukti kitas su bioekonomika susijusias ministerijas. PL pasiūlė, kad žemės ūkio ministerijoms patvirtinus BIOEAST valdymo struktūros dokumentą, reikėtų jį parodyti kitoms ministerijoms, pasikonsultuoti. Vėliau reikės diskutuoti apie finansinius įnašus, todėl dokumentas tikrai turėtų būti atviras kitoms ministerijoms. Barna patvirtino, kad šis dokumentas tikrai nėra baigtinis ar uždaras, bet jau reikia patvirtinti šį variantą. PL išreiškė nuogąstavimą dėl BIOEAST teisinio statuso ateityje ir finansinių įnašų. Pasak Barnos, šiame etape mūsų žemės ūkio ministerijos gali veikti vienos, kol kas nesteigiame tarptautinės organizacijos.

Apie rytojaus politikos rėmimo priemonės seminarą su EK, Barna priminė, kad anksčiau ši priemonė buvo naudojama tik moksliniams tyrimams ir inovacijoms, o dabar – bioekonomikai. Bus vykdomas didelis priemonės abipusio mokymosi veiklos (MLE – *mutual learning exercise*) instrumentas, greičiausiai prisijungs ir Portugalija su Graikija (kurios dar neturi bioekonomikos strategijos). EK pradinę PSF skirtą 1,5 mln. eurų sumą paskirstė po 300 tūkst. eurų keleriems metams. Ministerijos susiburia ir su Vakarų Europos ministerijomis susitaria dėl didelio MLE. Rytojaus PSF seminaro tikslas – nustatyti MLE gaires kitiems metams. Siūloma juo padengti pagrindinius dalykus – likusius „Horizon Europe“ lėšomis.

Barna informavo, kad vokiečiai jau rengia misiją dirvožemio sveikatos ir masto tema. „Horizonto 2020“ SC2 tematikoje vyksta koordinavimo ir paramos veiksmui (CSA), kurio vertė 1 mln. eurų. Jau yra Europos bendroji dirvožemio programa (EJP Soil). Nori įvertinti, kokios tematikos vyrauja Europoje. Bus mažas konsorciumas (FI, NL, FR, DE), FACCE JPI turi gerą infrastruktūrą, vokiečiai nori koordinuoti. Reikia, kad iš vidurio ir Rytų Europos būtų bent trys šalys. Iš EJP Soil žino HU, IUNG (PL institutas), HU kolegos minėjo gerą EE instituciją. Reikia įtraukti kitus (jei CSA įtrauks tik vieną BIOEAST šalių tyrimų institutą), reikia turėti koordinatorių, kuris visus sujungtų. Taip daroma įtaka temų parinkimui ir tai gali paveikti visą „Europos horizontas“ programą. Mūsų švietimo atašė nežino, kad vyksta išankstinis derinimas.

2019 m. gegužės 27-28 d. Kanadoje, Vankuveryje vyks Tarptautinis bioekonomikos forumas. Barna vyks kaip stebėtojas, dar atstovaus SCAR. *R20 Austrian World Summit* vyks gegužės 29 d. Vienoje, Barna prašė slovakų jį pakeisti, tai svarbus renginys klimato kaitos tema. ES pirmininkausiančios Suomijos rengiama konferencija bioekonomikos tema liepos 9-10 d. Helsinkyje, Barna vyks pasisakyti, dalyvaus ir HR atstovas.

Nutarta, kad BIOEAST valdybos susitikimas vyks pirmoje birželio pusėje kartu su 3-uoju PSF seminaru.

Gegužės 3 d. Vengrijos nuolatinėje atstovybėje vyko **antrasis PSF ir BIOEAST seminaras**. Jame BIOEAST atstovai pristatė savo šalies bioekonomikos padėtį, kertinius ir didžiausią potencialą turinčius sektorius, svarbiausius dalyvius (valdžios, mokslo, verslo, nevyriausybinių organizacijų atstovus) kuriant bioekonomikos strategiją.

Slovėnija – turi žiedinės ekonomikos planą (roadmap). Šiuo metu vykdomas tyrimas, ar Slovėnijai būtina atskira bioekonomikos strategija.

Slovakija – strategijos neturi, kuria BIOEAST hub'ą, kuriame ketina suburti visus svarbiausius stakeholderius šalies lygmeniu. Bendradarbiavimas su ekonomikos ir aplinkos ministerijomis.

Kroatija – turi maisto ir bioekonomikos strategijos grupę. Žemės ūkio ministerija vadovaus darbo grupei, sudarytai iš ministerijų. Turi išmaniosios specializacijos strategiją.

Lietuva – 2017 m. išleista šalies bioekonomikos galimybių studija.

Bulgarija – turi iš ministerijų sudarytą darbo grupę, bioekonomikos strategijos projektą, veiksmų planą 7 poveikio sritims.

Estija – turi tris skirtingas strategijas - žemės ūkio ir žuvininkystės, miškininkystės ir energetikos. Turi platformą, kurioje kaimo reikalų, aplinkos ir ekonomikos reikalų ministerijos, žemės ūkio rūmai.

Lenkija – turi žiedinės ekonomikos veiksmų planą, klimato laikos strategiją (SPA), kaimo vietovių planą (bioekonomika viena iš prioritetinių projektų, vadinasi žemės ūkis ekologijai). Vadovauja ekonomikos ministerija.

Latvija – turi bioekonomikos strategiją, labiau kaip gaires, be veiksmų plano.

Čekija – turi ministerijų darbo grupę. Bioekonomikos platformos: Žiedinės ekonomikos institutas, Nacionalinė klasterių asociacija.

Rumunija – bioekonomika yra žemės ūkio Tarybos prioritetas. Suburta ekspertų grupė, pradėjo tarpinstitucinės darbo grupės kūrimo darbus. Būtinai viešosios administracijos ryšys su sektoriais ir ūkininkais.

Vengrija – Žemės ūkio ministerija iniciatorė, BIOEAST, Žemės ūkio ekonomikos tyrimų institutas (AKI). Bioekonomikos strategija numatyta ministerijos programoje.

Išvados. Visoms šalims svarbus maisto pramonė sektorius. Tarpministerinei/tarpinstitucinei grupei bioekonomikos klausimu suburti geriausiai tinka nepriklausomas tarpininkas. Kiekviena šalis turėtų plačiai diskutuoti apie žiedinę ekonomiką ir bioekonomiką, jų ryšį.

Pastebėta, kad į MLE reikia įtraukti ir Portugaliją, Graikiją, Kiprą, Malta, jos taip pat neturi bioekonomikos strategijų.

Austrijos atstovas pristatė Austrijos bioekonomikos strategiją, kuri buvo patvirtinta kovo mėnesį. Svarbu kelti sąmoningumą, didinti žinomumą. Tvarumo ir turizmo ministerija vadovauja bioekonomikos strateginio planavimo ir stebėsenos platformai. Veiksmų plane numatyta 150 veiksmų. Gyvybės mokslų universitete įkurtas bioekonomikos centras, kurio tikslas sukurti bioekonomikos klasterį (mediena, bioplastikas).

Seminaro dalyviai buvo suskirstyti į atskiras grupes diskusijoms apie politikos rėmimo poreikius bioekonomikos strategijai parengti: bioekonomikos koncepcijai nacionaliniu lygiu apibūdinimas, dabartinės situacijos ir ambicijų ES strategijos kontekste įvertinimas, bioekonomikos priemonės, platformos ir iniciatyvos tikslams pasiekti, nacionalinės ir ES politikos svertai tvariai bioekonomikai pasiekti. Tarp pasiūlymų buvo iškelti bioekonomikos strategijos svarbos klausimą Žemės ūkio tarybos, Aplinkos ir Konkurencingumo tarybų darbotvarkėse, nustatyti konkrečius tikslus su terminais, didinti viešinimą ir kt. Pažadėta vėliau atsiųsti visas prezentacijas ir susitikimo ataskaitą.

Kitas paskutinis, prieš pradėdant MLE instrumentą darbus, seminaras planuojamas birželio pradžioje.

Justina Vaišvilaitė